

نمبرات ۵۰

گیارہویں جماعت

وقت دو گھنٹہ

ہدایات: (۱) تحریری حصے کی سرگرمیوں میں دئے گئے ہدایات کے خاکے بنانے کی ضرورت نہیں اور نہ ہی سوال تحریر کرنا ضروری ہے۔

(۲) خوشخطی اور صفائی کا خیال رکھیں۔

سوال نمبر ۱۔ (الف) درج ذیل تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی گئی سرگرمیاں مکمل کیجئے: (۴)

(۱) جوڑیاں لگائیے۔

الف	ب
شبّنم بے ثباتی	سامان ہے
ایران ایک	عاشق ہے
بلبل گل کی	پر روتی ہے
انشا پردازی کا	قدرتی بہشت ہے

ایران ایک قدرتی بہشت ہے۔ وہاں جن چیزوں کی بہتات ہے وہی اس کی انشا پردازی کا سامان ہے۔ گل، بلبل، سبزہ، شبّنم، برف ازلے، مرغزار، آب رواں، گلشن، چمن، درخت، جوانان چمن، مرغان چمن، نغمہ سنان چمن ہیں، وغیرہ وغیرہ۔ ان ترکیبوں میں ہزاروں نازک اور لطیف خیالات ادا کرتے ہیں۔ گلاب کے پھول میں جو زردی ہے اسے زر گل کہتے ہیں۔ گل اپنا خزانہ لٹاتا ہے اور ہنستا ہے مگر غچہ مٹھی بند کر کے اپنی زرداری پر خوش ہوتا ہے اور مسکراتا ہے۔ شبّنم بے ثباتی پر روتی ہے۔ جس طرح بلبل گل کی عاشق، قمری سرو کی شیدا ہے۔ زمزموں کی کثرت سے اس کا نام ہزار، ہزار داستان، ہزار آواز رکھا ہے۔ بیسیوں صفتیں خوش نما و خوش آئندہ نکالی ہیں۔ مرغ شب خواں، خوش آہنگ، آتش نوا وغیرہ وغیرہ ایک ایک ترکیب سے کئی کئی مضمون شاعرانہ جداگانہ پیدا کیے ہیں۔ کوہ صحرا، مرغزار، چشمے، آب رواں کہ قدرت کے عجائب خانے ہیں ان سے ہزار در ہزار خیالات زبان میں پرواز کرتے ہیں۔

(۴)

(۲) غلط بیان درست کر کے لکھئے:

۱۔ چپا کے پھول میں جو زردی ہے۔

۲۔ شبّنم بے ثباتی پر ہنستی ہے

۳۔ ہزار در ہزار خیالات دل میں پرواز کرتے ہیں۔

۴۔ ایران ایک بناوٹی بہشت ہے۔

(۳) درج ذیل دیے گئے الفاظ کے معنی لکھئے۔

(۲)

(۱) بہشت (۲) شیدا

سوال نمبر ۲۔ (الف) درج ذیل غیر تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی گئی سرگرمیاں مکمل کیجئے:

راجندر سنگھ بیدی ۱۹۱۵ء میں لاہور میں پیدا ہوئے۔ ابتدائی تعلیم اردو فارسی اور پنجابی کی ملی۔ کہانیاں سننے اور کہنے کا رچھان فطرت کی طرف سے عطا ہوا تھا۔ اسکول تک پہنچتے پہنچتے موصوف نے بہت سی کہانیاں قلم بند کیں۔ میٹرک پاس کرنے کے بعد کالج میں داخلہ لیا لیکن والدہ کے انتقال کے سبب ان کی تعلیم کا یہ سلسلہ ترک کرنا پڑا۔ انھوں نے ڈاکخانہ میں ملازمت حاصل کی مگر نوکری ان کے مزاج پر پوری نہ اتری بعد ازاں ریڈیو اسٹیشن میں ملازمت حاصل کی ریڈیو اسٹیشن پر پہنچے پر ان کے شوق کو جلا ملی نیز ان کے فن کو نکھرنے کا موقع ملا ان کے افسانے گرم کوٹ نے بیدی کو ایک کامیاب افسانہ نگار ثابت کر دیا۔ یہ افسانہ اتنا مقبول ہوا کہ اس پر باقاعدہ فلم بنائی گئی ناقدین کا خیال ہے کہ گرم کوٹ راجندر سنگھ بیدی کی آپ بیتی ہے۔

(۴)

(۱) درج ذیل جملوں کے لئے ایک متعلقہ لفظ لکھئے:

- (۱) راجندر سنگھ بیدی لاہور میں کب پیدا ہوئے۔

(۲) انھوں نے کہاں ملازمت کی۔

(۳) والدہ کے انتقال کے سبب ان کو کیا کرنا پڑا۔

(۴) کون سے افسانے پر باقاعدہ فلم بنائی گئی۔

(۲) دئے گئے گروپ الف کے الفاظ کو گروپ ب کے متعلقہ الفاظ سے جوڑیئے۔ (۴)

الف	ب
ابتدائی تعلیم	افسانہ
ملازمت	نکھرنے کا موقع
گرم کوٹ	اردو فارسی اور پنجابی
فن کو	ڈاکخانہ

(۲)

(۳) راجندر سنگھ بیدی کی زندگی پر اپنی رائے لکھئے۔

حصہ دوم: نظم

(۳)

سوال نمبر ۳۔ (الف) صحیح متبادل کی مدد سے درج ذیل اشعار مکمل کیجئے۔

(۱) آفاق کے ہر گوشے سے اٹھتی ہیں شعاعیں

(الف) لیکن صفت عالم لاہوت ہے خاموش

(ب) پچھڑے ہوئے خورشید سے ہوتی ہیں ہم آغوش

(ج) افرنگ مشینوں کے دھوئیں سے ہے سیدہ پوش

(۲) سورج نے دیا اپنی شعاعوں کو یہ پیغام

(الف) بڑھتی ہی چلی جاتی ہے بے مہری ایام

(ب) نے مثل صبا طواف گل ولالہ میں آرام

(ج) دنیا ہے عجب چیز، کبھی صبح، کبھی شام

(۳) پھر ہم کو اسی سینہ روشن میں چھپالے

(الف) اے مہر جہاں تاب نہ کر، ہم کو فراموش

(ب) چھوڑو چمنستان و بیابان و درو بام

(ج) مشرق نہیں گولڈت نظارہ سے محروم

دنیا ہے عجب چیز، کبھی صبح، کبھی شام

بڑھتی ہی چلی جاتی ہے بے مہری ایام

نے مثل صبا طواف گل ولالہ میں آرام

پھر میرے تجلی کدہ دل میں سما جاؤ

چھوڑو چمنستان و بیابان و درو بام

پچھڑے ہوئے خورشید سے ہوتی ہیں ہم آغوش

افرنگ مشینوں کے دھوئیں سے ہے سیدہ پوش

لیکن صفت عالم لاہوت ہے خاموش

آفاق کے ہر گوشے سے اٹھتی ہیں شعاعیں

اک شور ہے مغرب میں اجالا نہیں ممکن

مشرق نہیں گولڈت نظارہ سے محروم

پھر ہم کو اسی سینہ روشن میں چھپالے

اے مہر جہاں تاب نہ کر، ہم کو فراموش

اے مہر جہاں تاب نہ کر ہم کو فراموش

(ب) مناسب جوڑیاں لگائیے:

(۲)

ستون ب
روشن میں چھپالے
عجب چیز
تم آوارہ ہو
اجالا نہیں ممکن

ستون الف
مدت سے
مغرب میں
سینہ
دنیا ہے

(ج) درج ذیل غزل کے اشعار کی تشریح کیجئے۔

اسی انداز سے تھی اشک فشانی اس کی
پر ملی خاک میں سب سحر بیانی اس کی

(۱) مینہ بو چھار کی دیکھا ہے برستے تم نے
(۲) بات کی طرز کو دیکھو تو کوئی جادو تھا

حصہ سوم: سرسری مطالعہ

(۴)

سوال نمبر ۴۔ کسی ایک کا مختصر جواب لکھئے۔

(۱) بوڑھی عورت نے آنے کا مقصد کیا بتایا؟

(۲) بوڑھی عورت کو دیکھتے ہی شہنوں نے کیا کہا؟

حصہ چہارم: قواعد

سوال نمبر ۵۔ درج ذیل محاوروں کو اپنے جملوں میں استعمال کیجئے۔ (۴)

(۱) عداوت سارنا (۲) منہ کالا ہونا

حصہ پنجم: تحریری مہارت

سوال نمبر ۶۔ (الف) کسی ایک صنعت کی تعریف مع مثال لکھئے۔ (۳)

(۱) استعارہ (۲) تشبیہ

(ب) درج ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر اظہار خیال کیجئے: (۵)

(۱) انٹرنیٹ کے فائدے اور نقصانات

(۲) تعلیم نسواں

(ج) اپنے والد کو خط لکھئے جس میں کالج آنے جانے کی تکلیف کو مد نظر رکھتے ہوئے ایک بائیک خریدنے کے لئے روپے

منی آرڈر کیجئے۔

XI Com.
Marathi
11/10/17

कृती १ अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

१) विरूद्धार्थी शब्द लिहा.

२

१) विवेकी विचार X २) हिंसा X

३) द्वेष X ४) दुःख X

वैज्ञानिक दृष्टिकोन आणि विवेकी विचार माणसांच्यात रूजवायला हवेत याची प्रकर्षाने जाणीव झाली. ते रूजवायला वेळ लागणार आहे, पण हेच मोठं काम आहे. हा विचार डोक्यात आला आणि पुढच्या कामाची दिशा मिळाली.

डॉक्टरांची हत्या झाली, ती आम्हां कार्यकर्त्यांना संदेश देऊन गेली की, अंनिसचं महत्त्वाचं काम वैज्ञानिक दृष्टीकोन आणि विवेकवाद रूजवणं हेच आहे. म्हणून रागाची, द्वेषाची, हिंसेची वाटच बंद झाली आणि हे करत असताना मनात अहिंसेचं नकळत जे विरजणं होतं, ते पूर्ण लागलं आणि मन न रागावणारं झालं.

मी खूप दुःखही सोसलंय आणि खूप सुखही उपभोगलंय. कुणाच्या वाटेला असं दुःख येऊ नये. माझ्या वाट्याला हे दुःख आले, तेही चूक आहे. परंतु ते आलं तरी त्याच्याकडे बघण्याचा दृष्टिकोन बदलला, तर सुख-दुःख समान दिसायला लागतं. त्यातून माणसाची वाढच होते आणि आपण तसं पाहिलं, तर अहिंसेकडे जायला वाट दिसते.

२) खालील इंग्रजी शब्दाला मराठी शब्द लिहा.

१

Doctor -

३) डॉक्टरांची हत्या कार्यकर्त्यांना काय संदेश देऊन गेली.

१

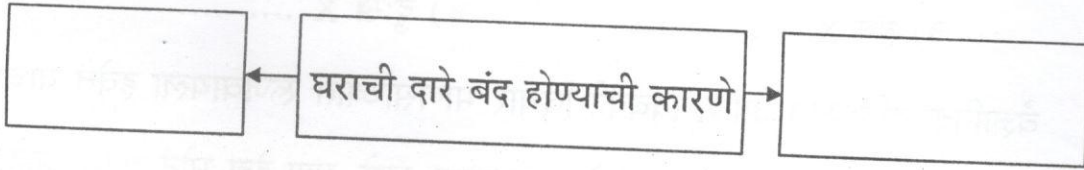
४) अंधश्रद्धा निर्मूलन : काळाची गरज या विषयावर १२ ते १५ ओळीत आपले मत लिहा.

४

ब) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

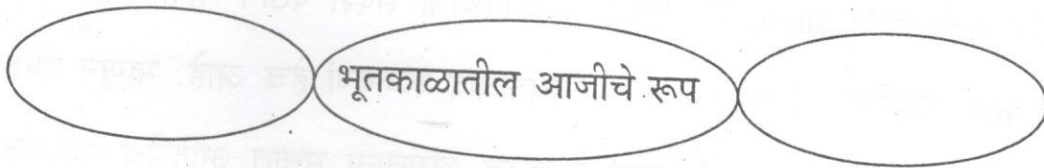
१) कोष्टक पूर्ण करा.

१

२) आकृतिबंध पूर्ण करा

१

पण मी विचार करते, आपण आता शेजाऱ्यांशी का बोलत नाही? कुणी आपल्याला घराची दारं बंद करायला लावली? प्रत्येकाला आपलं स्वातंत्र्य जपायचं म्हणून, की नव्यानं आलेल्या सुबत्तेमुळं आता आपल्याला कुणाचीच गरज राहिलेली नाही म्हणून? कालपर्यंत ज्यांना आपण देशपांडे काकू म्हणत होतो त्यांना आता मिसेस देशपांडे म्हणून आपणच दूर ढकललं का? कालपर्यंत गल्लीतल्या मुलांना गोष्टी सांगणाऱ्या आणि हातांवर खडीसाखर देणाऱ्या आर्जीची आज वृद्धाश्रमात रवानगी होताना आपल्याला काहीच वाटत नाही का? आज बंद दाराआड स्वतःच्या बंद खोलीत सतत कॉम्प्युटरवर बसलेला, टिव्हीच्या मायाजालात फसलेला आपला माणूस घाणा मुलगा उद्या आपल्याला कुठं नेऊन सोडणार आहे?

साने गुरूजींनी म्हटलंय की आधी मन नम्र होतं, मग मस्तक झुकतं; आधी हृदय द्रवतं, मग डोळ्यांत पाणी येतं. आधी अहंकार विरघळतो, मग हात जोडले जातात. तसं आधी मनाचे दरवाजे उघडूया, मग घराचे दरवाजे उघडतील. कदाचित सुरूवातीला हे अवघड जाईल, पण निदान दरवाजे किलकिले तरी करूयात.

३. चौकट पूर्ण करा.

२

मुलाचे माणूस घाणेपण जाणवणाऱ्या कृती	→	
	→	

कृती-२ अ) खालील कविता वाचून दिलेल्या कृती करा.

एकच शत्रू असे आपला	हरलास का
काढू पिटुन मिळुनि त्याला	कबूलच का
त्याच्याशिवाय शत्रूच नाही	सांगते पहा दृष्टी शत्रुचे
शोधूनि काढा मनात पाही	नाव नीट रे ऐक त्याचे
शोधला का	अज्ञान
पाहिलाका	धरुनि त्याला पिटायाचे
विचार करूनी सांग लेकरा	आपल्यामधुनि हुसकायाचे
नाव त्याचे बोल भरभरा	

१) विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

१

१) शत्रू x

२) हरणे x

२) प्रश्नार्थक वाक्ये लिहा.

पाहिला का

३) चौकट पूर्ण करा.

काढू - - मिळुनि -

४) आपल्यातील शत्रूचे नाव सांगा -

५) वरील कवितेचा आशय आपल्या शब्दात लिहा.

ब) खालील कविता वाचून दिलेल्या कृती करा.

भटकत भटकत पांगलेले वळतात पक्षी माघारा
समाचाराला यावे तसा, मधून मधून येतो वारा.
ठिबकत असतात थेंब वेडे, आभाळाला नसते घाई
थरथरणारी पाने नुसती कळत नसते त्यांना काही.
एक पावसाळी संध्याकाळ, हळूहळू मनात येते
ओला हळवा श्वास पेरून आली तशी निघून जाते.

१) दिलेल्या शब्दांसाठी काव्यात आलेले समानार्थी शब्द ओळखून लिहा. २

१) भावनाप्रधान -

२) परत -

२) दुःखात आपुलकीने विचारपूस करायला येणे या अर्थाचा काव्यात आलेला वाक्प्रचार लिहा. १

३) तुम्ही अनुभवलेल्या पावसाळ्यातील एका संध्याकाळचे वर्णन लिहा. ३

कृती ३ अ) वाक्प्रचार व त्याचे अर्थ यांच्या जोड्या जुळवा.

२

अ	ब
१) शंभरी भरणे	अ) फसवणे
२) श्रीगणेशा करणे	ब) संकटात सापडणे
३) हातावर तुरी देणे	क) विनाशाची वेळ जवळ येणे
४) अडकित्यात सापडणे	ड) आरंभ करणे.
१)	२)
३)	४)

ब) खालील पारिभाषिक शब्दांचा पर्यायातील योग्य अर्थ लिहा.

२

१) Encyclopedia

अ) विश्वमंडळ ब) साहित्यमंडळ क) विश्वकोश ड) मानव्यकोश

२) Pilgrimage

अ) यात्रा ब) तीर्थयात्रा क) प्रवासी ड) पर्यटन

३) Budget

अ) अर्थशास्त्र ब) लेखापरीक्षण क) धनादेश ड) अंदाजपत्रक

४) Medal

अ) पदक ब) पंच क) प्रशिक्षक ड) सामना

क) विशेषण व विशेषणाचा प्रकार यांच्या योग्य जोड्या जुळवा.

२

विशेषणे	विशेषणाचे प्रकार
१) चांगली मुले	अ) गुणविशेषण
२) पंधरा मुले	ब) सार्वनामिक विशेषण
३) तो घोडा	क) संख्याविशेषण
४) आंबट चिंच	ड) गुणविशेषण

- १) २)
३) ४)

ड) खालील शब्दांत कोणते उपसर्ग आले आहेत.

२

- १) भर दिवसा २) दररोज
३) गैरखर्च ४) अभिप्राय

कृती ४ अ) खालील उतारा वाचून दिलेल्या कृती करा.

तुमचा हात धरून चालत असताना तुम्ही तुमच्या लहानपणी एक छान हकिगत सांगितली होतीत; कुणां एकाच्या लग्नसमारंभात तुम्ही चुकून तुमचा इवलासा हात साखरेसाठी पुन्हा पुढे केलात. (कोकणात तेव्हा पेढ्यांऐवजी साखर वाटत असत.) हे तुमच्या आईने दुरून पाहिलं. या तुमच्या आगळिकी बदल तिने तुम्हाला तिथल्या तिथे नको तशी बेदम मारहाण केली. तिथे जमलेल्या माणसांनी मध्ये पडून तिला दरडावलं, अगं, तुझी सात मुलं अकाली दगावली. याला तरी जप, नको मारूस! हे ऐकताच ती माउली कडाडली, त्या सातांबरोबर हा पण जाऊ दे. कुसंतानापेक्षा निःसंता नपरवडलं. भिकान्यासारखा हात कसला पुढे करतोय? माझ्या मुलाने भिकारी असून नाही चालणार मला. दरिद्री का असेना; तो देणारा व्हायला पाहिजे, मागणारा नको! अजिबात मध्ये पडू नका कुणी!

१) शब्दाचे अर्थ लिहा.

१

- १) कुसंतान -
२) निःसंतान -

२) वरील उतारा वाचून दिलेल्या घटनांचा क्रम लावा.

१

दरिद्री का असेना	हकिगत सांगितली
लग्न समारंभात	तुमचा हात धरून
सात मुलं	हात साखरेसाठी

१) २).....३)

४) ५) ६)

३) तुमच्या वडीलांचे व्यक्तिचित्र लिहा.

४

कृती ५ खालील एका विषयावर जाहिरात तयार करा.

५

१) धुलाई साबण

२) (मोबाईल हँडसेट) भ्रमणध्वनी संच

कृती ६ खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे २५० शब्दात कल्पना विस्तार करा.

५

१) जन पळभर म्हणतील हायहाय

२) एक मूल, एक झाड

Q.1(A). Read the first activity, Read the extract and then do all the activities. [12 marks]

A1. Read the following statements and write down two correct statements that show the clear picture of the behaviour of the narrator and her elder sister. (2)

1. They loved each other very much.
2. They frequently quarrelled with each other.
3. They did not tolerate each other.
4. They always went to see the films together.

My sister and I shared a typical sisterly relationship: we couldn't stand each other. Or, to be honest, she Couldn't stand me. I hero worshipped her. Her taste was the epitome of glamour, her personality the definition of cool. My clothes were mysteriously inclined to look like hers, and even my words tend to mimic those I heard from home. Many times, I even wanted to literally follow my sister, whimpering every time I was barred from attending movies with her. Needless to say, I was a brat and an annoyance to her. Any sort of conversation we had usually degraded to fighting, and try as I might, My sister had an extra six years worth of insulting vocabulary (which meant she usually won). After a while, I stopped trying to impress her and learned to be totally indifferent, perhaps the silent treatment would get more approval. I was wrong. We soon fell into a sad pattern- I avoided her, she ignored me and deep inside, it hurt. So that's how it Was between us. Indifferent or hostile, she was only a sister in name. I truly believed we would forever be a part, two housemates without conversations, two strangers without warmth. And nothing more.

A2. Complete

Complete the following sentence (2)

1. She was only a sister in name because
2. I truly believed that we would forever be a part because

A3. Conclusion. (2)

“ My sister and I shared a typical sisterly relationship.”

The sentence implies (Complete it in a paragraph)

A4. Vocabulary (2)

Q. Match the words in 'A' with its meaning in 'B'

A	B
1. Epitome	a. inclined
2. Tended	b. Showing no interest
3. Hostile	c. Perfect example
4. Indifferent	d. Aggressive

A5. Personal response (2)

Q. Imagine that there was a misunderstanding between you and your brother/ sister. This led to a quarrel. What will you do to remove the misunderstanding and settle the matter.

A6. Grammar. (2)

Do as Directed

1. I hero – worshipped her. (change the voice)
2. I was wrong . (rewrite as negative sentence without changing the meaning.)

B. Do as directed [5 marks]

1. We celebrate our Independence Day on 15th of August.

(fill in the blanks with 'a' , 'an' , 'the' wherever necessary.)

2. I usually go to bed midnight Sunday.

(fill in the blanks with suitable prepositions)

3. Gerald wrote a letter to his mother. (change the voice)

4. The weather is so bad that we cannot go out for a picnic.

(rewrite the sentence using " too")

5. Shiela gave me the advice. She is my mentor.

(Combine the following pair of sentences using relative clause with appropriate relative pronoun)

Q2A. Read the following extract and do the activities that follow.

[8 marks]

Start where you stand and never mind the past,
 The past wont help you in beginning new,
 If you have left it all behind at last
 Why, that's enough, you're done with it, you're through;

This is another chapter in the book,
 This is another race you planned,
 Don't give the vanished day a backward look,
 Start where you stand.

The world wont care about your past defeats
 If you can start anew and win successes;
 The future is your time, and time is fleet
 And there is much work and strain and stress;

A1. Factual understanding (2)

Fill in the blanks quoting the right lines from the extract

1. You should never mind the past because.....
2. The world wont care about your old defeat

A2. Poetic devices (2)

“ you're done with it, you are through.”

Name the figure of speech in the above line and find another example of the same from the extract and write it down.

A3. Personal response (2)

Explain what will you do to achieve your goal in life.

A4. Poetic creation

(2)

Change the order of the words in the second line to rhyme with the fourth line.

Start where you stand and never mind the past,

.....

If you have left it all behind at last

Why, that's enough, you're done with it, you're through.

Q.1) fill in the blanks**(20M)**

- 1) Management secure maximum result by the use of available _____
- 2) _____ is management by one self
- 3) Strengths and weaknesses are _____
- 4) Businessman must organise _____ to keep contacts
- 5) _____ is an end towards which you direct your efforts
- 6) Emotions, ego, and pride are _____
- 7) Short term goals are set for _____
- 8) Time is a unique _____
- 9) _____ is given free to all
- 10) _____ wait for none
- 11) Don't waste _____ time as it affects you also
- 12) The duty low's are fixed by the _____
- 13) _____ is a register of attendance of employees
- 14) Staff unions object to _____ attendance
- 15) _____ is enforced to maintain orderly atmosphere
- 16) _____ means exact in keeping time and appointment
- 17) Delegation mean giving authority to your _____
- 18) _____ is a problem in commercial cities
- 19) _____ means exact in keeping time appointment
- 20) _____ is a tool in the hands of management

Q.2 write any three

(30M)

- Q1) what are the characteristics of time?
- Q2) what is planning? Write basic step in planning?
- Q3) what is goal setting? Write types of goal?
- Q4) explain importance of goal?
- Q5) explain importance of attendance in your words?

_____ x _____

Roll No _____

Seat No _____

Contact No _____

Regular

(25)

Q1 a) Fill in the blanks

(2)

- (1) Sania Nehwal is an International _____ player
 (Boxing, Badminton, Cricket)
- (2) _____ is the Captain of Test match Cricket team of India.
 (Virat Kohli, Ishant Sharma, Rohit Sharma)
- (3) The full form of THR is _____
 (Target Heart Rate, Training Health Related, Time Health Management ratio)
- (4) Yogeshwar Dutt represented India in _____ game.
 (Karate, Boxing, Wrestling)

b) Match the Column (any 4)

(2)

(1) Cricket	(a) physical fitness
(2) Sports	(b) mind and soul
(3) Dipa Karmakar	(c) Virat Kohli
(4) Yoga	(d) Wrestler
(5) Sakshi Malik	(e) Gymnast

c) True Or False

(2)

1. Sachin Tendulkar is Called as A Master Blaster in Cricket
2. Running is an Athletic Event
3. Hockey game is played for 2 hours
4. BMI means Body Mass Index

Q.2 Answer in one sentence

(5)

1. BMI
2. What are the types of Cricket Matches played?
3. What is Waist Hip Ratio?
4. What is Physical Fitness?
5. What do you mean by PRANAYAMA

T9 com H
(Q.3) Define the following

(4)

(1) Write about yoga

(2) Write about Hockey Match Timing

(Q4) Answer Briefly

(4)

1. Importance of Nutrition

2. Write about Fitness in your own words

(Q5) Write Short Notes

(6)

1. Draw and Label the figure of a Football Ground

- XI com OC
-
- I. Fill in the blanks. (5marks)
- a. Cottage industries are specialized in_____.
 - i. Luxury goods ii. Imported goods iii. consumers goods
 - b. A multinational company is also known as_____.
 - i. Global corporation ii. Regional corporation iii. National Corporation.
 - c. Public enterprises are financed by_____.
 - i. Government ii. Private businessmen iii. Political leaders.
 - d. The activity that removes difficulty of risk is_____.
 - i. Insurance ii. Transport iii. advertising
 - e. Building of dams is an activity done under_____ industry.
 - i. Primary ii. Secondary iii. Tertiary.
- II. Writs a word or phrase or term which can substitute each one of the following statement. (5marks)
- a. The type of industries that provides services.
 - b. Partners in a Joint venture.
 - c. Financial institution which is wholly owned subsidiary of IDBI.
 - d. An organization of co-operation for self development of women.
 - e. An aspect of business which is concerned with the distribution of goods.
- III. Distinguish between the following (Any Two, 10 marks)
- a. Business and profession.
 - b. Private sector organization and public sector organization.
 - c. Departmental organization and Government Company.
- IV. Write short answer to the following (Any Two,10marks)
- a. Explain the features of employment.
 - b. Explain the meaning, features and merits of Statutory Corporation.
 - c. Explain the features of cottage industries.
- V. Answer In detail (long answer type question) (Any Two, 20 marks)
- a. Role of small business in rural India.
 - b. Describe various objectives of a business unit.
 - c. What is meant by trade? Explain different auxiliaries to trade.
- m
- 900 Sep

INSTRUCTIONS

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate maximum marks.

Q1 A) Fill in the blanks with appropriate words from the bracket. (04)

- 1) Economic growth without _____ is possible.
(Economic development / education / Capital / trade)
- 2) The difference between Birth Rate and Death Rate is called _____.
(Population explosion / Survival rate / Fertility Rate / Mortality rate)
- 3) _____ Poverty is a universal Phenomenon.
(Absolute / relative / Urban / rural)
- 4) Unemployment during the off season is called _____ Unemployment.
(Urban / Seasonal / Disguised /involuntary)

B) State whether the following statements are true or false. (04)

- 1) Family planning program is successful in India.
- 2) Rapidly rising population is the only cause of poverty in India.
- 3) Joint family system increases unemployment.
- 4) Laissez-Faire policy advocated minimum state intervention in the market economy.

C) Match the following. (04)

Group - A

Group - B

1. Year of great divide 2. Per Capita income 3. Frictional unemployment 4. Liberalization	a) Break down of machinery b) Removing restriction c) 1921 d) Low in India E) 1951

Q2 A) Distinguish between the following. (Any three) (06)

- 1) Per capita income and National Income.
- 2) Birth rate and Death rate.
- 3) Absolute poverty and relative poverty.
- 4) Seasonal unemployment and disguised unemployment.
- 5) Liberalization and privatisation.

C) Define or explain the following concept. (Any two)

(04)

- 1) Per Capita Income
- 2) Relative poverty
- 3) Globalisation
- 4) Underemployment

Q3) Answer in Brief. (Any three)

(12)

- 1) State the causes for Rapid decline in Death Rate?
- 2) What are the economic effects of poverty?
- 3) Explain the different type of unemployment?
- 4) What are the measures taken for privatization?
- 5) Explain the measures taken for globalisation?

Q4) Write short notes on the following. (Any two)

(08)

- 1) Poverty line.
- 2) Population Explosion.
- 3) Causes of unemployment in India.
- 4) Government measures to reduce unemployment in India.

Q5) Answer in Detail. (Any one)

(08)

- 1) What are the characteristics of new economic policy (NEP) of 1991?
 - 2) What are the indicators of economic development?
-

All the Best

X/Com SP

- Note :
- (1) All questions are compulsory.
 - (2) Figures to the right indicate full marks.
 - (3) Mobile Phones are not allowed.
-

Q.No.1. (A) Select the correct answer from the possible choices given below and rewrite the statements. **(05)**

(1) The word secretary is derived from Latin word _____ which means confidential writer.

- (a) Scribae (b) Secretarius (c) Sachiva

(2) Every company having a paid up share capital of Rs. _____ or more shall have full time Secretary

- (a) 5 Lakhs (b) 50 Lakhs (c) 5 Crores

(3) A Co-operative society must have minimum _____ members

- (a) 15 (b) 20 (c) 10

(4) A public company needs to have minimum _____ members

- (a) Two (b) Five (c) Seven.

(5) A _____ is the oldest and simplest form of business organisation.

- (a) Partnership firm (b) Joint Stock company
(c) Sole Trading concern.

(B) Write a word or a term or a phrase which can substitute each of the following statements **(05)**

(1) The head of Joint Hindu Family Business.

(2) The official signature of Joint Stock Company.

(3) An information which is not supposed to be disclosed by the Secretary

- (4) An association which does not aim at profit making.
- (5) Qualities acquired by putting continuous efforts.

Q.No.2 Distinguish between the following (Any two) **(10)**

1. Personal Secretary and Company Secretary
2. Secretary of a Co-operative Society and Secretary of a Non-Profit Association.
3. Company Secretary and Secretary of a Government Department.

Q.No.3 Answer the following in brief (Any two) **(10)**

1. Explain the features of a secretary.
2. State the functions of a personal secretary.
3. Explain the Professional qualifications required by a secretary.

Q.No.4. Answer the following questions in detail (Any two) **(20)**

1. Explain the qualities of Head and Heart of a Secretary.
2. Define Joint Stock Company and explain its features.
3. Explain the limitations of a Joint Stock Company.

BEST OF LUCK

कृतिपत्रिका के लिए सूचनाएँ

1. सूचना के अनुसार गद्य, पद्य तथा पूरक पढन की कृतियों में आवश्यकता के अनुसार आकृतियों में ही उत्तर लिखना अपेक्षित है ।
2. सभी आकृतियों के लिए पेन का ही उपयोग करे ।
3. आकृतियों में उत्तर पेन से ही लिखना आवश्यक है ।
4. व्याकरण विभाग तथा रचना विभाग में पूछी गई कृतियों के उत्तर के लिए आकृतियों की आवश्यकता नहीं है ।

प्र.1क) परिच्छेद पढकर सूचना के अनुसार कृतियाँ किजिए :

जब मैं छोटा -सा बालक ही था, तो स्कूल की किसी पुस्तक में मैंने एक कहानी पढ़ी कि दो पास-पास खडें पहाडों के बीच से एक नदी बहती थी । उस पर आर-पार जाने के लिए गाँव वालों ने लकडी का एक लट्ठा रख रखा था । एक दिन एक ही समय में उस पर एक बकरा इधर से चला, एक उधर से । लट्ठा के बीच में पहुंचे, तो दोनों आमने सामने, न मुड़ने की जगह, न बचने की गुंजाइश । करें तो क्या करें ? मौत दोनों के सामने, पर थे दोनों समझदार और समझदार क्या, दोनों में सहकार-भावना थी । सलाह करके दोनों में एक वहीं लट्ठे पर बैठ गया और दूसरा उसके ऊपर से धीरे-धीरे उतर गया । बाद में यह भी उठकर अपनी राह लगा और यों दोनों मौत से बच गए ।

मुझ पर इस कहानी का बडा असर पडा । मैं सोचने लगा कि दोनों बकरे आपस में बहस करने लगते, तो भूखें-प्यासे थककर नदी में जा गिरते । आपस में मेल-जोल से कितने काम निकल सकते हैं ।

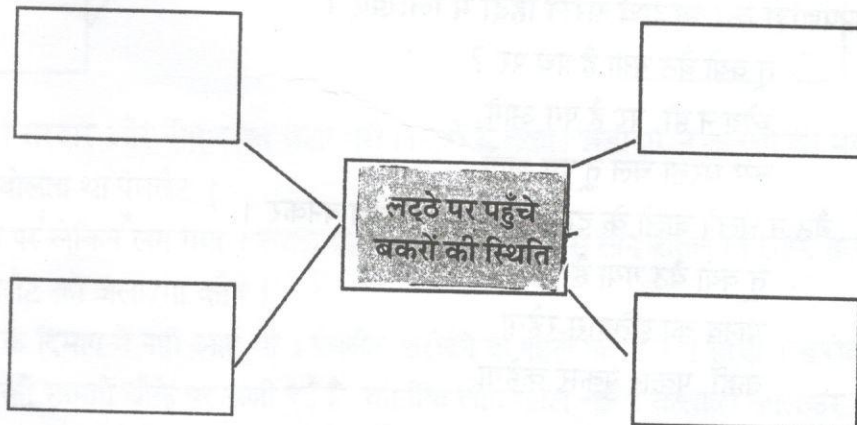
मैं इस कहानी को भूल भी जाता, पर उन्ही दिनों वह बंदरों की घटना हो गई जिसका मैं अभी आपसे जिक्र कर रहा था और जिस पर आप मेरी अभी-अभी हँसी उड़ा रहे थे ।

“हाँ । वह बंदरोंकी घटना सुनाइए पंडितजी !”

“ओहो, फिर वही जल्दबाजी । अरे भाई, सुना तो रहा हूँ बंदरो की घटना । जिस पाठशाला में पढ़ता था, उसके सामने ही था महादेव का मंदिर । मैं एक दिन दोपहर को मंदिर में गया , तो क्या देखता हूँ कि एक काला साँप शिवजी को लिपटा हुआ है और अपना भयंकर फन उसने शिव जी के ऊपर फैला रखा है । मैं देखकर उलटे पाँव लौट आया, पर मेरे बाहर निकलते ही एक बंदर मंदिर में घुसा । बात यह है की महादेव के असली पुजारी ये बंदर है और भक्त लोग चावल, मिठाई, फल आदि जो चढाते है, वह इन्ही के हिस्से में आते है ।”

1 संजाल पूर्ण किजिए :

2

2)अ कारण लिखिए:

1. महादेव के असली पुजारी बंदर ही है ।
2. लेखक मंदिर से उलटे पाँव लौट आया ।

आ) विधानों के सामने सही है या गलत लिखिए :

1. दोनों बकरे भूखे -प्यासे नदी में गिर गए ।
2. पाठ शाला के सामने महादेव का मंदिर था ।

3)अ निम्नलिखित शब्दों के वचन बदलिए :

1. मिठाई
2. पाठशाला

आ) परिच्छेद से दो शब्द युग्म ढूँढकर लिखिए :

4) सहकार भावना का महत्व लगभग 10 से 12 वाक्यों में लिखिए ।

ख) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लगभग 80 से 100 शब्दों में लिखिए.

1. लहनासिंह के चरित्र की विशेषताएँ लिखिए ।
2. फतहचंद में आत्मसम्मान जगाने हेतु शारदा ने उससे कही बातें लिखिए ।
3. मधूलिका का चरित्र -चित्रण कीजिए ।

प्र.2) पद्यांश पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए ।

(I) बूझत स्याम, कौन तू गोरी?

कहाँ रहति, काकी तू बेटी ? देखी नहीं कबहूँ ब्रज खोरी ।

काहे को हम ब्रज तन आवति । खेलति रहति आपनी पौरी ।

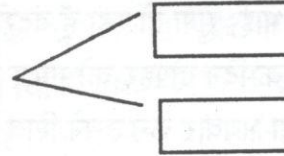
सुनति रहति श्रवनन नँदढोटा । करत रहत माखन दधि चोरी ॥

तुम्हरो कहा चोरि हम लैहें ? खेलन चलौ संग मिलि जोरी ।

सूरदास प्रभु रसिक सिरोमनि बातन भूरइ राधिका भोरी ॥

1) चौखट में उत्तर लिखिए

पद्यांश में कृष्ण के लिए आए शब्द

2) विधान सत्य है या असत्य लिखिए

अ) राधिका ब्रज में खेलती रहती है आ) कृष्ण दही और मक्खन चुराता है

3) उपर्युक्त पद्यांश का भावार्थ सरल हिंदी में लिखिए ।

(II)

तू क्यों बैठ गया है पथ पर ?

ध्येय न हो, पर है पग आगे,

बस धरता चल तू पग आगे,

बैठ न चलने वालों के दल में तू आज तमाशा बनकर ।

तू क्यों बैठ गया है पथ पर ?

मानव का इतिहास रहेगा

कहीं, पुकार पुकार कहेगा

निश्चय था गिर मर जाएगा चलता किंतु रहा जीवन भर ।

तू क्यों बैठ गया है पथ पर ?

जीवित भी तू आज मरा -सा

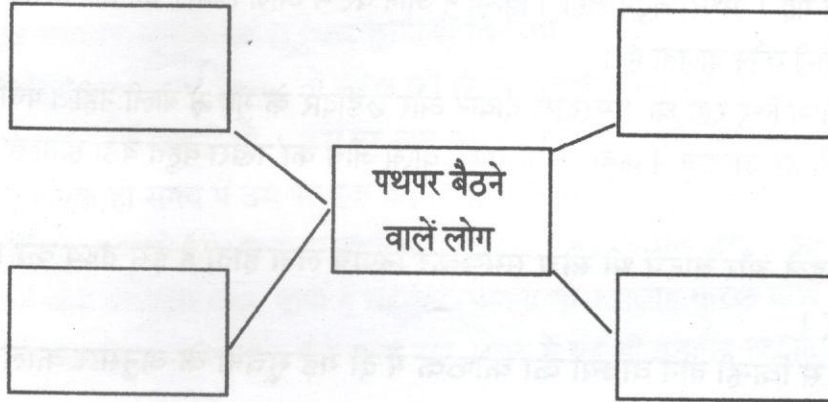
पर मेरी तो यह अभिलाषा

चिता -निकट भी पहुँच सकूँ मैं अपने पैरो - पैरों चलकर ।

तू क्यों बैठ गया है पथ पर ?

1. संजाल पूर्ण कीजिए.

2

2) उत्तर लिखिए

1

अ) कवि द्वारा मनुष्य को पूछा गया सवाल—

आ) कवि की अभिलाषा—

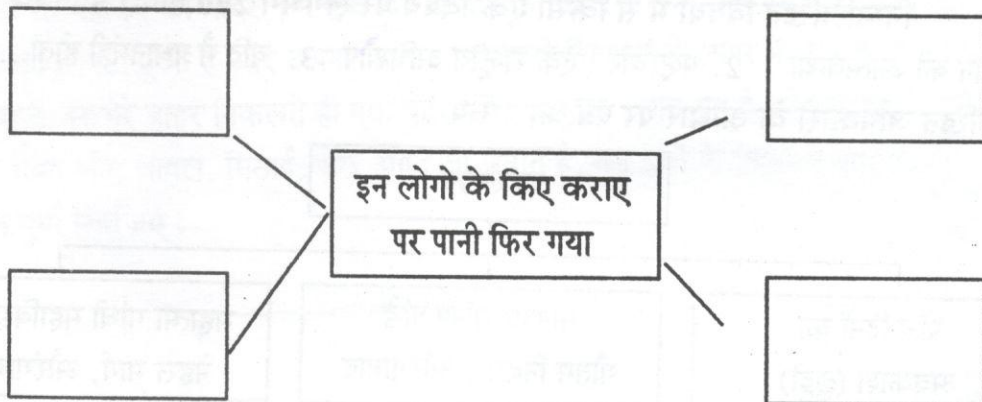
3) पद्यांश का भावार्थ सरल हिंदी में लिखिए!

2

प्र.3) परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए

2

अ) संजाल पूर्ण कीजिए.

टोले के लोगों ने अपने सरदार और दीवान को श्रद्धा-भरी निगाहों से देखा। छडीदार ने औरतो की मंडली में सुनाया रास्ते में सन्न सन्न बोलता था पंचलैट !

लेकिन---- ऐन मौके पर 'लेकिन' लग गया। रुदल साह बनिए की दुकान से तीन बोतल किरासन तेल आया और सवाल पैदा हुआ, पंचलैट को जलाएगा कौन।

यह बात पहले किसी के दिमाग में नहीं आई थी। पंचलैट खरीदने के पहले किसी ने न सोचा। खरीदने के बाद भी नहीं। अब, पूजा की सामग्री चौके पर सजी हुई है, कीर्तिया लोग खोल-ढोल करताल खोलकर बैठे हैं और पंचलैट पड़ा हुआ है। गाँव वालों ने आज तक कोई गेसी नील नदी खरीदी जिगमें लुबाने, बहाने का बंधन

हो । कहावत है न, भाई रे, गाय लूँ ? तो दुहे कौन ? लो मजा । अब इस कल - कब्जे वाली चीज को कौन बाले !

यह बात नहीं कि गाँव - भर में कोई पंचलैट बालने वाला नहीं । हरेक पंचायत में पंचलैट है, उसके जलाने वाले जानकार है । लेकिन सवाल यह है कि पहली बार नेम-टेम करके, शुभ-लाभ करके, दूसरी पंचायत के आदमी की मदद से पंचलैट जलेगा ? इससे तो अच्छा है कि पंचलैट पडा रहें । जिंदगी भर ताना कौन सहे । बात -बात में दूसरे टोले के लोक कूट करेंगे- तुम लोगों का पंचलैट पहली बार दूसरे के हाथ से --- ! न, न ! पंचायत की इज्जत का सवाल है । दूसरे टोले के लोगों से मल कहिए ।

चारों ओर उदासी छा गई । अँधेरा बढ़ने लगा । किसी ने आने घर में आज ढिबरी भी नहीं जलाई थी । ... आज पंचलैट से सामने ढिबरी कौन बालता है ।

सब किए-कराए पर पानी फिर रहा था । सरदार, दीवान और छडीदार के मुँह बें बोली नहीं । पंचों के चेहरे उतर गए थे । किसी ने दबी हुई आवाज में कहा- कल-कब्जे वाली जीच का नखरा बहुत बडा होता है ।

आ) वस्तु की खरीदारी से पहले और बादमें भी सोच समझकर निर्णय लेना होता है इस तथ्य को 10-12 वाक्यों में स्पष्ट कीजिए । 2

प्र.4) निम्नलिखित वाक्यों में से किन्ही तीन वाक्यों का कोष्ठक में दी गई सूचना के अनुसार काल परिवर्तन कीजिए. 3

1. मैं यहाँ नौकरी करने आता हूँ । (पूर्ण वर्तमान में बदलिए)
2. पहाड़ों के बीच से एक नदी बहती है । (अपूर्ण भूतकाल में बदलिए)
3. मैं तुझे अवश्य देता हूँ । (सामान्य भविष्य काल में बदलिए)
4. साँप वार करेगा (पूर्ण भूतकाल में बदलिए)

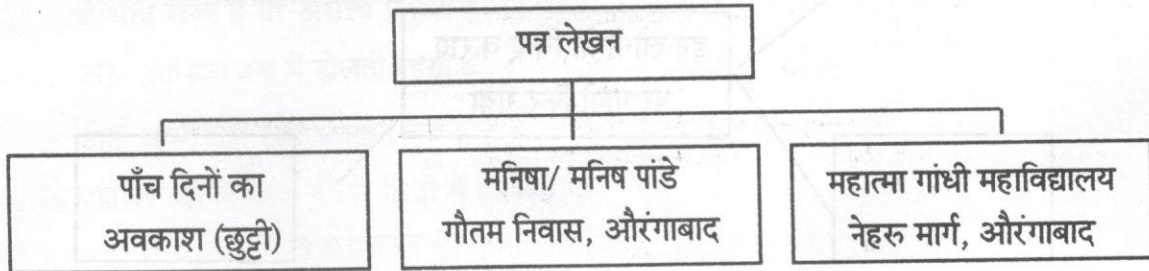
2) निम्न लिखित मुहावरों में से किन्ही-चारोंके अर्थ लिखकर वाक्यों में प्रयोग कीजिए. (कोई-चार) 4

1. धावा बोलना
2. उलटे पाँव लौट आना
3. तीर -सा निकलना
4. मत्था टेकना
5. पैतरा चलना

प्र.5) निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय पर लगभग 200 शब्दों में निबध लिखिए. 8

1. किसान की आत्मकथा
2. भ्रष्टाचार : एक राष्ट्रीय अभिशाप
3. यदि मैं प्रधानमंत्री होता....

प्र.6) निम्नलिखित जानकारी के आधार पर पत्र का प्रारूप 5

ख) निम्नलिखित अंग्रजी वाक्यों का शुद्ध हिंदी में अनुवाद कीजिए. 5

1. Life should be great rather than long.
2. As you think, so shall you become
3. Health is the greatest gift
4. His dream became true.
5. Character is destiny.

Q.I. (A) Answer in one sentence

5

1. What is Book-keeping?
2. What is Transaction?
3. What is Nominal Account?
4. What is Journal?
5. What do you mean by Ledger?

Q.I. (B) Fill in the blanks

5

1. Recording of an entry from Journal to Ledger is called as _____.
(balancing / posting / totalling)
2. Goods or amount taken by proprietor for his personal use should be debited to _____.
(drawing account / sales account / cash account)
3. Money value or the reputation of business is known as _____.
(Patents / copyrights / goodwill)
4. A commodity in which a trader deals is known as _____.
(property / goods / income)
5. Amount which is not recoverable from customer is known as _____.
(debts / debtors / bad debts)

Q.II. Classify the Following Accounts under the Type of Personal / Real / Nominal A/c. 5

1. Life Insurance Premium A/c.
2. Furniture A/c.
3. Loss by Fire A/c.
4. Outstanding Income A/c.
5. Copyrights A/c.
6. wages A/c.
7. Drawing A/c.
8. Goodwill A/c.
9. Stationery A/c.
10. Computer A/c.

Q.III Journalise the Following Transaction in the books of Mr. Sameer

20

2017, September.

1. Started business with cash Rs.2,00,000., Goods worth Rs. 10,000 and computer Rs.20,000.
2. Deposited cash in to Bank of India Rs. 30,000.
3. Purchased furniture of Rs. 10,000 for cash.
4. Sold goods to Danish Rs. 25,000 on Credit.
5. Received a bearer cheque for Rs. 20,000 from Danish.
6. Paid for Postage and telegram Rs.5000.
7. Bought goods on credit from Meena Rs. 8000 at 6 % trade discount.

8. Sold goods worth Rs. 10,000 to Abdul who paid us Rs. 6,000 on account.
9. Remitted cash to Meena Rs. 7,000 and received a discount of Rs. 520.
10. Withdrew cash from Bank for personal use Rs. 1,000.
11. Goods costing Rs. 2,000 distributed as a free sample.
12. Paid waged Rs.500.
13. Goods worth Rs. 4,000 were destroyed by fire and Insurance company admitted a claim to the extent of Rs. 3,000 only.
14. Salary paid Rs. 4,000 in cash and Rs.6,000 by cheque.
15. Abdul became Insolvent and could pay only 50 paise in a Rupee.

Q.IV. Journalise the Following Transaction and post them to Ledger Account and balance the same in the books of Mr. Khan.

15

2013, February

1. Mr. Khan started business with cash Rs. 8,000.
2. Cash sales Rs. 3,000.
3. Goods purchased for cash Rs. 2,000.
4. Paid salary Rs.500.
5. Purchased Machinery on credit from Shaikh Traders Rs. 17,000.
6. Paid cash to Shaikh traders Rs. 5,000.

(I). Attempt the following

12

1. Find the modulus and amplitude of $Z = -4 - 3i$.
2. Express the following angles in degrees and radians (i) 120° (ii) $\frac{2\pi}{3}$.
3. Prove that $\tan x + \cot x = \sec x \cdot \operatorname{cosec} x$.
4. compute D_4 for the following data 70,75,80,73,75,76,71,73,72.
5. compute the coefficient of range for the following data 310,312,308
322,345,320.
6. Find the value of $\left(\frac{9! \times 5!}{10!}\right)$.

(II). Attempt any six of the following

18

1. Find the value of x and y satisfying the equation $(x+2y) + (2x-3y)i + 4i = 5$.
2. The perimeter of a sector of a circle of area 25π sq. cm. Find the area of sector.
3. The sum of two angles is $5\pi^c$ and their difference is 60° . Find the angles in degrees.
4. Find n if $(n+3)! = 110(n+1)!$.
5. The height (in cm) of 10 students are given below 148,171,158,151,154, 159,152,163,171,145 calculate Q_1 and Q_3 .
6. Compute quartile deviation for the data given below

Class	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
f	4	15	28	16	7
7. Find the value of $x^3 - x^2 + x + 46$ if $x = 2+3i$.

(III). Attempt any four of the following

20

1. Find the square root of $7+24i$.

FJCT10150 (A):2:

2. If $\sin x = \frac{-12}{13}$, $\pi < x < \frac{3\pi}{2}$ find the value of $\sec x - \tan x$.

3. Calculate the mean deviation about mean and its coefficient for the following data

X	10	11	12	13	14
f	10	20	30	20	10

4. Find Q_1 and Q_3 of the following data

X	26	28	30	32	34	36	38	40
f	7	12	20	35	15	5	4	2

5. Find n if $\frac{n!}{3!(n-3)!} : \frac{n!}{5!(n-5)!} = 5:3$.

